
BAAN, Pieter (1816-1874)

Pieter Baan werd op 29 december 1816 in Fijnaart (Noord-Brabant) geboren als zoon van Jan Baan en Teuntje van der Vliet. Vader Baan was koemelker. Op 14 augustus 1841 trouwde Pieter met Maria van den Berg, die op 11 mei 1821 te Willemstad was geboren. Zijn moeder stierf in datzelfde jaar, 1841, net als de vader van Maria.

Pieter en Maria kregen elf kinderen. Hun oudste dochter, Teuntje Dina, trouwde op 5 september 1863 in Willemstad met François Jacobus Pop. Hun kleinkind was de latere ds. François Jacobus Pop (1903-1967), die vergaderingen van de Groep van Achttien leidde: negen hervormde en negen gereformeerde predikanten die in 1961 opriepen tot hereniging van de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken. Het leidde uiteindelijk tot het Samen op Wegproces. Daarnaast werd ds. Pop bekend als schrijver van het boek *Bijbelse woorden en hun geheim*. Deze ds. F.J. Pop was dus een achterkleinkind van oefenaar P. Baan.

De familie Baan behoorde al vroeg bij de afgescheidenen in Noord-Brabant. In 1841 werd vanuit Fijnaart een request naar koning Willem II gezonden. Dit verzoekschrift werd mede ondertekend door Pieter Baan. Hij zou zich op 5 maart 1839 hebben afgescheiden van de Nederlandse Hervormde Kerk.

Vader Jan Baan was rond 1843 diaken in de Christelijke Afgescheiden Gemeente van Willemstad. Pieter Baan zelf heeft in de Noord-Brabantse afgescheiden gemeenten geen ambt bekleed. Mogelijk kwam dat door de vele malen dat hij na zijn huwelijk verhuisde tussen Fijnaart, Willemstad en Klundert. In deze plaatsen waren er afgescheiden gemeenten, die gezamenlijk een classis vormden.

Op 7 mei 1864 overleed Maria Baan te Willemstad. Enkele jaren later vertrok Pieter vanuit Willemstad naar Oude-Tonge, waar hij op 17 oktober 1868 aankwam en met zijn jongste vier zonen – Leendert, Jan, Dingeman en Cornelis – aan de Kerkkring ging wonen. In het bevolkingsregister stond het gezin te boek als Nederlands hervormd. Bij welke afgeschei-

den gemeente Baan zich heeft aangesloten, is niet bekend. Hij meldde zich op de Provinciale Vergadering van de dijkiaan-
se gemeenten,¹ die op 12 mei 1869 te Middelburg werd gehou-
den. Tijdens deze vergadering was ds. P. van Dijke voorzitter.
Baan werd toegelaten als lid van de gemeente te Bruinisse, om
hem 'tevens als oefenaar toe te laten in de gemeentens die hem
verkiezen.' Op dezelfde vergadering werd ook Wolter Dijkstra
uit Zuidwolde in Drenthe als lid en als oefenaar toegelaten.
Op 8 september 1869 kwamen de dijkianen in Provinciale
Vergadering te Bruinisse bij elkaar. Wat de twee leden P. Baan
en W. Dijkstra betreft werd 'met algemene stemmen besloten
om op dezelfde voet voort te gaan.' Echter, het tekort aan
predikanten was groot, zodat op dezelfde vergadering werd
'voorgesteld om die twee leden Baan en Dijkstra die tot hiertoe
als oefenaars werkzaam zijn geweest voor (te) stellen of zij ook
eenige genegenheid mogten hebben zich als leeraar beroepbaar
te stellen en bij bevind van toestemming antwoord na den
beproevend onderzoek na leer en leven hen te beroepen. Met
de daarop volgende vormaliteit om het in een tijdsbestek van
vijf maanden indien het bevonden word niet eerder te kunnen,
te kunnen een aanvang maken.'

Op 19 september 1870 werd op een vergadering in Leiden
een lijst gemaakt met personen aan wie een uitnodiging zou
worden verstuurd voor de volgende vergadering, die op 27
december 1870 te Benthuizen gehouden zou worden. Tussen
de 29 geadresseerden stond ook de naam van P. Baan; alleen
werd zijn woonplaats niet vermeld.

In de periode dat Baan in Oude-Tonge woonde, ging hij in de
winter van 1870-1871 iedere zondag in Genemuiden voor. De
catechisaties werden daar gegeven door onderwijzer J.W. van
der Reijden. Die schreef daarover: 'Kort na de aanvaarding
mijner betrekking (in Genemuiden, PK) leefde ik wegens het
gewicht daarvan, veel in de nabijheid des Heeren en werd
dikwijls bij Gods goedertierenheden bepaald. Wij hadden, toen
mijne vrouw en kinderen nog niet bij mij waren, den ganschen

1. Gemeenten die door de arbeid van ds. L.G.C. Ledeboer waren ontstaan en die
in 1865 ds. P. van Dijke waren gevolgd nadat hij in conflict kwam met oefenaar
D. Bakker.

winter bij ons een oefenaar, B. genaamd. Deze op een zekere avond Klaagliederen 3:22, “Het zijn de goedertierenheden des HEEREN, dat wij niet vernield zijn, dat Zijn barmhartigheden geen einde hebben”, behandelende, zoo zat ik onder die oefening beschaamd neder, dewijl ik naar mijn lust al te weinig Gods goedertierenheden kon waarden. Vóór het naar bed gaan, mijne knieën buigende, werd ik echter zoodanig in de goedertierenheden ingeleid dat ik toen, desgevorderd, voor God wel buiten in de sneeuw had willen kruipen.’

Op 15 mei 1871 vertrok Baan met zijn jongste zonen opnieuw naar Willemstad. Vandaar ging hij in 1872 naar Doorn, waar hij op 28 juni 1872 hertrouwde met de 40-jarige Hendrica Wittenberg. In Doorn overleed Pieter Baan op 2 maart 1874 in de leeftijd van 57 jaar.

In 1877 hertrouwde Hendrica met Christoffel Johannes van Dort uit Leersum. Zij overleed 12 november 1915 in Doorn, op 83-jarige leeftijd. Ze was inmiddels opnieuw weduwe geworden.

Literatuur

- Joh.W. van der Reijden, *De wonderlijke leidingen der Goddelijke Voorzienigheid, voorkomende in de levensgeschiedenis van Joh. W. van der Reijden, voorheen Gereformeerd Onderwijzer in Genemuiden* – Door hem zelve beschreven, Wageningen 1916, blz. 112.
- J.M. Vermeulen, *Als hij 't ambt ontvangen zou* – Leven en werk van Ds. P. van Dijke, Zwijndrecht 1984, blz. 324, 468, 477, 479.
- H. Hille, ‘Ledeboerianen aan de rand van de diaspora’, afl. I, in: *De Hoeksteen* – Tijdschrift voor Vaderlandse Kerkgeschiedenis, december 1986, blz. 197; afl. II, oktober 1987, blz. 177.
- Dr. C. Smits, *De Afscheiding van 1834* – Achtste deel: Provincie Noord-Brabant, Dordrecht 1988, blz. 101.
- J.M. Vermeulen, *In de lijn van Ledeboer – 1840-1948* – Ruim 100 jaar predikanten, oefenaars en gemeenten, Krimpen aan den IJssel 1990, blz. 98, 99 (2e, herziene druk Barneveld 2007, blz. 104, 105).
- H. Hille, ‘Verstrooide schapen – De geschiedenis van de Ledeboerianen in de noordelijke provincies’, in: *De Hoeksteen*, december 2000, blz. 44.

Drs. P. Kieviet

BAC, Arie (1940-2010)

Op 17 mei 1939 trad Arie Bac (1914-1970) in Moerkapelle in het huwelijk met Maria van der Spek (1915-2001). In het eerste oorlogsjaar, op 31 augustus 1940, mochten ze voor de eerste keer de kinderzegen ontvangen. Er werd een zoon geboren die de naam Arie kreeg. Hij werd vernoemd naar zijn vader en zijn beide grootvaders, en later kreeg hij

ook een schoonvader die Arie heette.

Opgegroeid op een boerderij zou hij als oudste van de vijf kinderen het bedrijf overnemen. Hij deed de boerderij samen met zijn vader, die met zijn gezondheid tobde. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Arie na de lagere school nog vier jaar een dag in de week de Landbouwschool in Moerkapelle bezocht. Alles leek erop dat zijn toekomst op het land lag.

Zowel van vaders als van moeders kant was het een godvrezend geslacht. Beide families speelden een grote rol in de plaatselijke Gereformeerde Gemeente. Ook het gezin waaruit Arie kwam, werd getekend door de vreze Gods. Als vader of moeder jarig was, werd er het eerste deel van de avond gesproken over het werk en de boerderij. Daarna veranderden de gesprekken en vroeg de een aan de ander: 'Wat zijn de laatste ontmoetingen met de Heere?'

Deze omgang met de Heere in de opvoeding liet bij de jonge Arie zijn sporen na. Van jongsaf was er iets in zijn hart wat hij niet kon verklaren. Het trok hem naar de dienst des Heeren. Hij voelde hoe gelukkig dat volk was. De eeuwigheid woog op zijn ziel. Als hij aan het sterven dacht, voelde hij dat het niet kon. Tijdens zijn werk in de stal dacht hij eens: Ik wilde dat ik die koe was, dan hoefde ik God niet te ontmoeten. De dood zat hem vaak op de hielen.

Toch was er liefde tot God in zijn hart. Eens was die liefde zo sterk dat hij achter de ploeg zomaar tegen de kokmeeuwen

stond te praten over de goedheid Gods. Later is de Heere verder gaan werken. Toen zalig worden van zijn kant niet meer kon, omdat hij een veel te groot zondaar was, heeft de Heere weleens laten zien dat Hij van hem afwist. Dat werd hem een groot wonder.

Zijn vader had naast de boerderij een huis laten bouwen. Na Aries huwelijk op 1 juni 1965 met Dina Elizabeth (Dinie) van der Spek (geboren op 13 maart 1941 in Zevenhuizen) betrok het jonge stel deze woning. Daarmee was hij de derde generatie Arie Bac die met een Van der Spek trouwde; alle zes waren ze nakomelingen van de ledeboeriaanse oefenaar Arie van der Spek.

Viermaal mocht de kinderzegen van de Heere worden ontvangen; viermaal een zoon. In januari 1967 werd Arie gekozen tot ouderling. 'Heb je vrijmoedigheid om te bedanken?' vroeg de plaatselijke predikant, ds. C. Molenaar. 'Nee', antwoordde Bac. 'Dan heb je het aangenomen', zo was de duidelijke conclusie. Hiermee trad hij in de voetsporen van beide grootvaders.

Lang zou het ouderlingschap niet duren: tot september 1968, toen hij was toegelaten tot de studie aan de Theologische School in Rotterdam. Rond zijn 18^e jaar was tijdens het houden van een inleiding op de jeugdvereniging over de tekst 'Ik zal u vissers der mensen maken' de roeping tot het predikambt in zijn hart gelegd. Jarenlang wilde hij er niet aan.

Voor Arie Bac lag de roeping echter niet in het boerenwerk, maar de Heere had een andere taak voor hem. De woorden uit Jesaja 55:5, 'Zie, Gij zult een volk roepen dat Gij niet kent, en het volk dat U niet kende, zal tot U lopen, om des HEEREN uws Gods wil en om des Heiligen Israëls wil, want Hij heeft U verheerlijkt', deden zoveel kracht dat hij zich gedrongen voelde een attest aan te vragen.

Zo meldde Bac zich in 1966 voor de eerste keer bij het curatorium in Rotterdam, maar hij werd afgewezen. Toen ging alles ondersteboven. De duivel maakte hem wijs dat alles wat hij in zijn leven ondervonden had, nooit waar geweest was. Het bracht hem in grote nood. 'Zou God van mij afweten? Ik kon

de Heere niet meer missen. Maar had ik wel een Zaligmaker voor mijn zonden?’

Al zijn belevenissen van na de curatoriumvergadering had hij opgeschreven, met de bedoeling deze naar het curatorium te sturen. Zijn vrouw zou de brief posten. De volgende dag was Bac op het land bezig. Toen werd de nood zo groot dat hij de Heere smeekte of Hij hem wilde laten zien of hij zich vergist had. Zo kon het niet verder. Daar voelde hij iets van Gods gerechtigheid, waarvoor hij niet bestaan kon. ‘Wat is het bloed van Christus toch nodig tot reiniging van de zonden’, zei hij later.

De Heere liet zien van hem af te weten door krachtdadig over te komen. ‘Toen daalde er een onuitsprekelijke vrede in mijn hart. Ik mocht zien dat om Christus’ wil mijn zonden vergeven konden worden. Het werd me ook duidelijk dat het goed was geweest dat ik afgewezen was. Dominee worden kon niet meer en voor mezelf hoefde het ook niet meer.’ De last van het ambt bleef echter op zijn schouders drukken. Later kwam de Heere erop terug.

Spijt kreeg hij van de geschreven brief. Er was nu een heel ander licht over de situatie gevallen. Hij vond zichzelf een dwaas deze op te sturen, zei hij tegen zijn vrouw. Vervolgens opende deze het bergmeubel en overhandigde hem de brief. ‘Ik dacht: Je zal er wel spijt van krijgen.’ Ze had de brief dan ook niet gepost. De snippers belandden in de prullenbak.

Ds. A.F. Honkoop was inmiddels predikant in Moerkapelle geworden. In 1968 meldde zich een lid uit de gemeente bij de kerkenraad met de vraag om een attest. Toen deze persoon vertrokken was, zei ds. Honkoop: ‘Er is nog iemand die wat moet vertellen. Arie, ga je gang.’ Ds. Bac vertelde later: ‘Ik heb toen mogen vertellen wat ik ervaren had. Zo kreeg ik ongevraagd een attest.’ Die keer had het curatorium wel vrijmoedigheid hem toe te laten. ‘Het was zo groot dat ik als boerenjongen waardig geacht werd Gods Woord te gaan bedienen.’

Kort na zijn toelating hoorde hij zijn oom ds. L. Vogelaar, die tijdens een weekbeurt sprak over Romeinen 8:28: ‘En wij weten dat degenen die God liefhebben, alle dingen medewerken

ten goede.' 'Daar weet hij ook wel wat van', zei ds. Vogelaar, wijzend op zijn neef Arie.

Grootvader Bac had zich in 1931 ook gemeld voor toelating tot het predikambt. Tijdens het houden van een proefpreek tijdens een classisvergadering ging het fout. Ds. G.H. Kersten zou toen profetisch gezegd hebben: 'Ik geloof niet dat de Heere dit voor jou weggelegd heeft, maar wel voor je nageslacht.' Deze woorden zijn uitgekomen. Bacs schoonzoon L. Vogelaar en kleinzoons A. Bac en C. Vogelaar zijn bevestigd tot predikant. Samen met H. Hofman begon Bac in 1968 aan de studie. Van het boerenland naar de studeerkamer. Het studeren viel hem eerst heel zwaar. Ds. A. Vergunst, een van de docenten, viel het op. 'Ach joh, we moeten het allemaal van de Heere hebben', zo zei hij. 'Doe jij nou je best maar, dan zorgt de Heere wel voor de rest.' Dat is waar geworden.

Zijn eerste stichtelijk woord sprak student Bac in Enkhuizen, over de bekering van Saulus. Van de vijftien uitgebrachte beroepen nam Bac in 1972 dat van Boskoop aan. De nood van die gemeente werd op zijn hart gebonden.

Zijn docent ds. K. de Gier trad op 6 september op als bevestiger en preekte over 2 Timotheüs 2:15. 's Avonds deed ds. Bac intrede met de woorden uit 2 Korinthe 4:5.

Vele beroepsbrieven zouden tijdens zijn ambtelijke diensttijd bij de pastorie bezorgd worden. 'Ik durf niet met mezelf op pad te gaan', zei hij daarvan. 'Ik ben veel te bang dat ik de Heere tegenkrijg. Wat zou ik moeten beginnen, in de prediking, in de omgang met de jeugd, in het geestelijk leidinggeven aan een gemeente als de Heere Zijn aangezicht verbergt?'

Hierin is het leven van ds. Bac getekend. In diepe afhankelijkheid van zijn Zender ging hij zijn weg. Zich bewust van zijn eigen onbekwaamheid.

Tweemaal sprak de Heere duidelijk, waardoor het hart werd overgebogen naar een andere gemeente. In 1977 verhuisde hij naar Oostkapelle, terwijl vier jaar later de roepstem naar Bodegraven opgevolgd werd. Dit werd zijn laatste gemeente; ds. Bac zou er ruim 21 jaar aan verbonden blijven.

Naast zijn werk als herder en leraar was hij actief betrokken

bij het wel en wee binnen de Gereformeerde Gemeenten als geheel. Hij was vanaf 1973 voorzitter van het schoolbestuur in Boskoop en later van het bestuur van bejaardentehuis Bethesda in Den Dolder. Samen met een lid van zijn Boskoopse gemeente, C. van Eyk, verspreidde hij geluidsopnamen van preken onder blinden en slechtzienden.

Als jong predikant nam ds. Bac het initiatief tot oprichting van de Cursus Godsdienstonderwijs (CGO). Later maakte hij deel uit van een interkerkelijke werkgroep voor de inventarisatie van problemen in de geestelijke gezondheidszorg. Tot 1988 had hij zitting in het bestuur van Stichting De Vluchtheuvel. De predikant diende ook als deputaat voor de Zending (1987-2005) en voor Bijzondere Noden (1988-2007) en was secundus van de deputaatschappen voor kindertehuis De Berenbos (1974-1980), Gezins- en Bejaardenzorg, later Diaconale en Maatschappelijke Zorg (1980-2002), Bijzondere Noden (1980-1988), Zending (1983-1987) en de Bonden en Verenigingen (1983-1990).

Ds. Bac nam mede het initiatief tot oprichting van de Adoptievereniging der Gereformeerde Gezindte in 1979 en was er vanaf het begin tot 2001 voorzitter van.

Verder was hij voorzitter van de Bond van Zondagsscholen (1985-2001) en lid van de raad van toezicht van de Stichting Reformatorische Bezinningsavonden (SRB) (1992-1993). Daarnaast was hij van omstreeks 1984 tot 2006 als bestuurslid betrokken bij scholengemeenschap De Driestar (later: Driestar College).

Half januari 2002 ging het niet meer. Na onderzoeken in het ziekenhuis moest de Bodegraafse predikant stoppen met al zijn werk. Totaal overbelast, zei de arts. Een periode van vallen en opstaan volgde. Op 7 juli kon ds. Bac voor het eerst weer preken. Later in dat jaar werd hem na vervolgonderzoeken het dringende advies gegeven er helemaal mee te stoppen.

Dacht men in eerste instantie aan chronische vermoeidheid, uiteindelijk bleek het de ziekte van Alzheimer te zijn. Voor het daadwerkelijk neerleggen van het werk won de Heere hem in. De predikant mocht getuigen er vrede mee te hebben. Op

62-jarige leeftijd werd hem met ingang van 23 januari 2003 op de meest eervolle wijze emeritaat verleend.

Op 18 februari nam hij afscheid van zijn gemeente met de woorden uit Openbaring 1:11a, met als thema: 'Gods ontfermende genade.' Een thema dat als een rode draad door het persoonlijk en ambtelijk leven van Arie Bac liep. Van zijn kant was er veel moeite, verdriet, strijd, en waren er vragen en bergen van tekorten en bezwaren. Toch heeft de Heere hem nooit beschaamd laten staan en elke keer uitgeholpen. 'Ik kan niet goed genoeg van Hem spreken. Hij is de Getrouwe. De Heere de eer. En dan kan ik er wel tussenuit.'

Na zijn emeritaat bleef ds. Bac nog hulpconsulent in Opperdoes, catechiseerde hij in Mijdrecht en deed hij ouderenbezoeken in Bodegraven, waar hij ook catechisatie gaf aan gehandicapten in het tehuis De Akker. Zijn geestesvermogens gingen echter verder achteruit, zodat hier ook een eind aan kwam. In augustus 2009 verhuisde het echtpaar naar een seniorenwoning in Moerkapelle. In december 2009 volgde voor ds. Bac een verhuizing naar zorgcentrum Beth-San, in verband met de nodige zorg.

Eind 2010 traden er complicaties op en kwam spoedig het einde. Op 4 december werd waarheid voor de 70-jarige predikant wat boven de rouwkaart stond afgedrukt: 'Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede naar Uw woord.' Het zijn de woorden uit Lukas 2:29 waarover de plaatselijke predikant, ds. W. Harinck, tijdens de rouwdienst mediteerde.

Geschriften

- 'Aan de gemeente', in: *40 jaar Gereformeerde Gemeente Boskoop 1934-1974*, Boskoop 1974.
- Preek over Joël 2:17, 18, in: *Uit den Schat des Woords*, 27^e jrg., Utrecht 1974.
- *De Hervorming* – Predikatie voor hervormingsdag op 31 oktober, Goes z.j. (1976?).
- *Een blijde boodschap* – Acht preken, Goes z.j.
- Preken over Lukas 19:28-40 en Galaten 2:20, in: *Uit den Schat des Woords*, 30^e jrg., Utrecht 1977.
- *De Evangeliepredikstoel* (met ds. A. Bregman en ds. J. van Vliet), Goes z.j.

- Bijdragen, in: *Dagelijks begenadigd* – Bijbels dagboek, Utrecht 1979.
- Preek over Hebrëëen 10:19, 20, in: *Uit den Schat des Woords*, 32^e jrg., Utrecht 1979.
- Preek over Zondag 4, in: *De enige troost* – Catechismusverklaring, deel 1, Oosterend z.j., blz. 54-71.
- *De getrouwe Getuige* – Preken over het Boek Ruth, deel 1, Oosterend z.j.
- *De getrouwe Getuige* – Preken over het Boek Ruth, deel 2, Oosterend z.j.
- *Kerkdienst ter gelegenheid van de troonswisseling*, Oostkapelle z.j.
- Preken over Mattheüs 28:6 en Lukas 19:41-44, in: *Uit den Schat des Woords*, 33^e jrg., Utrecht 1980.
- Ten geleide, in: Ds. C.G. Vreugdenhil, *Vrede zij de broederen* – Afscheidspredikatie, z.p. z.j.
- Preek over Lukas 24:50, 51, in: *Uit den Schat des Woords*, 34^e jrg., Utrecht 1981.
- Preek over Hooglied 4:16, in: *Uit den Schat des Woords*, 35^e jrg., Utrecht 1982.
- Preken over Mattheüs 28:9 en Lukas 18:18-27, in: *Uit den Schat des Woords*, 36^e jrg., Utrecht 1984.
- Preek over Handelingen 1:8, in: *Uit den Schat des Woords*, 37^e jrg., Utrecht 1986.
- Meditatie 'En leid ons niet in verzoeking' (Mattheüs 6:13) tijdens de bondsdag 1986 van de Bond van Vrouwenverenigingen der Gereformeerde Gemeenten (samen met ds. P. Honkoop en ds. C.J. Meeuse), Melissant z.j.
- Preek over Lukas 24:52, 53, in: *Uit den Schat des Woords*, 38^e jrg., Utrecht 1987.
- *Tot roem van Uw genade* – Twaalf preken, Houten 1988.
- Bijdragen, in: *Het brood des levens* – Bijbels dagboek, Houten 1988.
- Preek over Genesis 8:20, 21a, in: *Uit den Schat des Woords*, 39^e jrg., Utrecht 1988.
- Bijdrage, in: *Psycho-sociale hulpverlening*, Houten 1989.
- Preek over Mattheüs 8:23-27, in: *Uit den Schat des Woords*, 41^e jrg., Utrecht 1990.
- *Thuiszorg* – Een handreiking aan vrijwillige hulpverleners (met drs. A.A. Teeuw), Leiden 1991.
- Referaat 'Zijt getrouw' (Openbaring 2:10) tijdens bondsdag 1991 Vrouwenbond Gereformeerde Gemeenten (met ds. C.A. van Dieren en ds. Chr. van der Poel), Utrecht z.j., blz. 13-28.
- Preek over Lukas 24:29-31, in: *Uit den Schat des Woords*, 43^e jrg., Utrecht 1992.

- ‘Des Heeren vrees is rein’, in: J. Leune en J.H. Mauritz (red.), *Denk er maar eens over na...*, Woerden 1992, blz. 65-68.
- Meditatie over Hooglied 1:4a, in: *Het Woord overal gepredikt*, Ridderkerk/Barneveld 1992, blz. 120-123.
- *De Dordtse Leerregels*, Oosterend 1993.
- *De Heidelberger Catechismus*, deel 1 en 2, Oosterend 1993.
- Preek over Johannes 19:30m, in: *Uit den Schat des Woords*, 45^e jrg., Utrecht 1994.
- Bijdragen, in: L. Vogelaar (red.), *Bij Uw altaren* – Bijbels dagboek, Utrecht 1995.
- *Als kinderen vragen* – Bijbels werkboekje voor kinderen, Woerden 1995 (samen met J.H. Mauritz, mw. M. Sollie en W. Visser).
- Preek over Lukas 19:41-44, in Engelstalige brochurereeks ‘the blue books’, nr. 304, Wyckoff (VS) z.j.
- *Verhindert ze niet* – Bijbels werkboekje voor kinderen (samen met J.H. Mauritz, mw. M. Sollie en W. Visser), Woerden 1996.
- *Het Licht der wereld*, Utrecht 1997.
- Preek over Handelingen 2:37, in: *Uit den Schat des Woords*, 48^e jrg., Utrecht 1997.
- *Sterven om te beërven* – Grootletter-uitgave (preken) (samen met ds. W. Silfhout), Ermelo 1998.
- Bijdragen, in: J.H. Mauritz (red.), *Strikt persoonlijk* – Dagboek voor jongeren, Houten 1998.
- *De Bijbel moet naar alle landen* – Bijbels werkboekje voor kinderen (samen met J.H. Mauritz, mw. M. Sollie en W. Visser), Woerden 1999.
- Preek over Lukas 24:5-52, in: *Uit den Schat des Woords*, 50^e jrg., Utrecht 1999.
- Bijdragen, in: *de Banierkalender 2000*, Utrecht 1999.
- Preek over Handelingen 2:1, in: *Een zaaier ging uit....*, Bundel 20, Middelburg 2000.
- Meditaties ‘God is groot!’, over Psalm 19:2a, en: ‘Godsverlating’, over Psalm 22:2a, in: Ds. C. de Jongste e.a. (red.), *Wanneer ik voor U kniel* – Rondom de eredienst – 207 Gereformeerde Gemeenten op 6 werelddelen Anno Domini 2000, deel 1, Tholen 2000, blz. 48, 54.
- Bijdragen, in: *de Banierkalender 2001*, Utrecht 2000.
- *Volg Mij* – Bijbels werkboekje voor kinderen (samen met J.H. Mauritz, mw. M. Sollie en W. Visser), Woerden 2001.
- Bijdragen, in: *de Banierkalender 2002*, Utrecht 2001.
- *Ik ben Jozef* – Bijbels werkboekje voor kinderen (samen met J.H. Mauritz, mw. G.M. de Regt en W. Visser), Woerden 2001.
- Toespraken, in: *Dit is van den HEERE geschied* – Bijzondere momenten rond het ontstaan van de Gereformeerde Gemeente Houten, Houten 2001, blz. 42, 43, 165.

- Bijdragen, in: *de Banierkalender 2003*, Utrecht 2002.
- *Ik ben de Alpha en de Omega, de Eerste en de Laatste* – Afscheidspreek op 18 februari 2003, Bodegraven 2003.
- Bijdragen 15-21 februari, in: *de Banierkalender 2004*, Utrecht 2004.
- Bijdragen, in: J.H. Mauritz en mw. G.M. de Regt (red.), *Begrijp je Bijbel* – Dagboek voor kinderen, Houten 2004.
- Bijdragen 18-24 december, in: *de Banierkalender 2005*, Utrecht 2005.
- Bijdragen 1-7 oktober, in: *de Banierkalender 2006*, Utrecht 2006.
- Bijdragen 28 januari-3 februari, in: *de Banierkalender 2007*, Utrecht 2007.
- Meditatie over Johannes 20:20b, in: J. Mastenbroek (red.), *Gedenken rond een erfenis* – Meditatiebundel ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Gereformeerde Gemeenten 1907-2007, deel 2, Goes 2007, blz. 65, 66.
- Preek over 2 Korinthe 12:7-9, in: *Leer ons bidden* – 12 preken over het gebed, Tholen 2009.
- *Zoetigheid uit de sterke* – Bijbellezingen over Simson, Kampen 2009.
- Preek over Handelingen 2:1 (prekenweb.nl, 2011).
- Bijdragen, in: *Bij het geopende Woord* – Bijbels dagboek door predikanten van de Gereformeerde Gemeenten, Barneveld 2014.

Literatuur

- Z. Crum-Nieuwland e.a. (red.), *'k Zal gedenken* – Portret van 75 jaar Gereformeerde Gemeenten, Woerden 1981, blz. 191.
- Interview, in: B.J. Zijl, *Kanttekeningen bij de reageerbuisbaby*, Oosterend 1983.
- G. Bergacker, J. Bloemendaal en J. Hoogendoorn, *En zij offerden aldaar den Heere* – Facetten uit de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeente te Boskoop, Boskoop 1984, blz. 64, 81-91, 95, 111, 120.
- W.J. Bosland e.a., *40 jaar De Driestar*, Gouda 1985, blz. 188, 189.
- P.A. Gunst, 'Gedenk te sterven – Vraaggesprek met ds. A. Bac', in: *Daniël*, 15 september 1995.
- M.M. Natzijsl (red.), *Opdat het u welga* – 25 jaar Bond van Zondagscholen der Gereformeerde Gemeenten, z.p. 1996, blz. 12-15, 51, 115.
- Drs. J.M.D. de Heer, 'Een van het land gehaalde herder – Ds. Bac: Ik ben bezorgd over evangelisch klimaat onder jongeren', in: *Reformatoisch Dagblad*, 6 september 1997.
- L. Vogelaar, *Gedragen en gered* – Persoonlijk en ambtelijk leven van ds. L. Vogelaar, Putten 1998, blz. 45, 124, 165, 168, 233, 270, 296, 297.

- Ds. J.W. Verweij, ‘Jubileum ds. A. Bac – 25 jaar predikant’, in: *Kerkelijk Jaarboek Gereformeerde Gemeenten*, Woerden 1998, blz. 20, 21.
- Ds. C. de Jongste e.a. (red.), *Wanneer ik voor U kniel*, deel 1, Tholen 2000, blz. 49.
- P. Davidse, *Het beschermend Schild – 100 jaar Gereformeerde Gemeente Oostkapelle*, Oostkapelle 2000, blz. 134-136, 153, 154.
- L. Vogelaar, ‘“Ze doen gewoon helemaal mee” – Wooncentrum De Akker kreeg een grote plaats in de kerkelijke gemeente van Bodegraven’, in: *Met Zorg*, magazine van Siloah en Helpende Handen, september 2001.
- L. Vogelaar, ‘“k Heb over de Heere niets te klagen” – In gesprek met ds. A. Bac’, in: *Daniël*, 6 september 2002.
- J. van ’t Hul, ‘Een rode draad van pijn en vrede – Ds. A. Bac (62) met vervroegd emeritaat’, in: *Reformatorisch Dagblad*, 23 januari 2003.
- L. Vogelaar, ‘En allen, die daar verre zijn – Ds. A. Bac, medeoprichter en 22 jaar voorzitter’, in: A. Erkelens-van Dam e.a. (red.), *Uit verre landen... – 25 jaar Adoptievereniging der Gereformeerde Gezindte*, z.p. 2004, blz. 10-13, tevens op blz. 27, 33, 89, 90.
- M. Hofman, *Als het stof der aarde – Genealogie van een familie Van der Spek, ’s-Gravenzande* 2005, blz. 94, 95, 108, 133.
- J.P. Sinke, *Zijn daân getoond en trouw’lijk hen geleid – 100 jaar Gereformeerde Gemeenten, 1907-2007, Krabbendijke 2007*, deel 1 en 2, zie register.
- A.S. van Belzen, ‘“Wij moeten niet naar beneden zien, maar naar Boven” – In gesprek met ds. A. Bac’, in: *Terugblik – Gesprekken over verleden, heden en toekomst van de vier Gereformeerde Gemeenten*, Kampen 2007, blz. 35-45.
- J. Leune, ‘Ds. A. Bac: over de Heere niets te klagen’, in: J.H. Mauritz e.a. (red.), *Herdenk de trouw – Honderd jaar Gereformeerde Gemeenten 1907-2007*, Houten 2007, blz. 70.
- L. Vogelaar, ‘*Hoe menigmaal hebt G’ ons Uw gunst betoogd’* – 75 jaar Gereformeerde Gemeente Wageningen, Wageningen 2008, blz. 280, 388.
- L. Vogelaar, ‘Ontmoetingen aan de Looiersgracht’ (afl. 2), in: *De Saambinder*, 12 juni 2008.
- Ds. H. Paul, ‘In memoriam ds. A. Bac, 31 augustus 1940-4 december 2010’, in: *De Saambinder*, 9 december 2010.
- Ds. C. Vogelaar, ‘God’s promises fulfilled’, rubriek From Overseas, in: *The Banner of Truth*, maandblad van de Netherlands Reformed Congregations in Noord-Amerika, januari 2011.
- L. Vogelaar, *Op de akker van Boaz – 50 jaar Gereformeerde Gemeente te Zwolle*, Zwolle 2011, blz. 239, 279.
- Ds. H. Paul, ‘In memoriam ds. A. Bac (1940-2010)’, in: *Kerkelijk*

- Jaarboek Gereformeerde Gemeenten*, Woerden 2011, blz. 28, 29.
- A.C. Witvliet, *De Heere regeert* – 75 jaar Gereformeerde Gemeente Boskoop 1934-2009, Boskoop 2013, zie register op blz. 237.
  - J. Tanger, *Bewaard en Vermaand* – 125 jaar Gereformeerde Gemeente Westzaan, Westzaan 2015, blz. 257, 272, 302, 311, 316, 389, 440.
  - A. Bel e.a., *Delven en delen* – Veertig jaar Cursus Godsdienst Onderwijs (CGO), Houten 2015, blz. 22.
  - C. Kruk, *Van Ansjoviskerkje tot Ontmoetingskerk* – 1865-2015 – 150 jaar kleine kerkgeschiedenis van de huidige Gereformeerde Gemeente te Enkhuizen, tegen de achtergrond van de plaatselijke en landelijke geschiedenis, Enkhuizen 2016, blz. 291, 293, 344-347.
  - W.B. Kranendonk (red.), *Broeders bijeen* – De Generale Synodes van de Gereformeerde Gemeenten, Apeldoorn 2017.
  - G. Roos, *Vergeet geen van Zijn weldaden* – 175 jaar Gereformeerde Gemeente Moerkapelle, Apeldoorn 2017, blz. 101, 171, 305, 306, 314, 320, 325, 328, 330-332, 335, 344, 366, 377, 411, 454, 468.

J. Tanger

BAERVELDT, Gerrit Antonie (1856-1927)

Gerrit Antonie Baerveldt werd op 24 december 1856 geboren in Besoijen, een Brabants dorp dat later in de stad Waalwijk is opgegaan. Cornelis Baerveldt (1825-1884), een timmerman uit Brielle, was op 15 mei 1851 in Besoijen getrouwd met Elsie Dekker (1826-1889), geboren in Dussen, in het Land van Heusden en Altena. Gerrit Antonie was hun tweede zoon. Hij werd schoenmaker. Zijn voorouders waren in de achttiende eeuw uit Duitsland gekomen en heetten toen Barfeld.

Vanuit Besoijen verhuisden Cornelis en Elsie in april 1877 met hun kinderen naar 's Gravenmoer. Vervolgens trokken ze in oktober 1883 naar Dordrecht. Daar is vader Cornelis bijna vier maanden later overleden.

Gerrit Antonie emigreerde in de periode 1883-1885 naar Antwerpen. Zijn moeder is wellicht meegegaan, want Antwerpen was de plaats waar ze op 13 oktober 1889 overleed.